

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

БЕХ І. Д. — директор Інституту проблем виховання НАПН України, д-р психол. наук

БІЛЕЦЬКА Л. А. — начальник відділу дошкільної освіти Управління освіти Голосіївської районної в м. Києві державної адміністрації

ГАВРИШ Н. В. — професор кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету ім. Г. Сковороди, провідний науковий співробітник лабораторії дошкільного виховання Інституту проблем виховання НАПН України, д-р пед. наук, професор

КОНОНКО О. А. — завідувач кафедри дошкільної освіти Ніжинського державного університету імені М. В. Гоголя, д-р психол. наук, професор

КРЕМЕНЬ В. Г. — президент Національної академії педагогічних наук України, д-р філос. наук, професор

КРУТИЙ К. А. — професор Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка, д-р пед. наук

ЛАДІВІР С. О. — провідний науковий співробітник лабораторії психології дошкільника Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України, канд. психол. наук

ЛИСЕНКО Н. І. — директор з контенту Цифрового видавництва МСФР

ОМЕЛЬЯНЕНКО Н. В. — шеф-редактор управлінських видань МСФР: Освіта, голова правління ВГО «Асоціація працівників дошкільної освіти»

ПРОЖЕНКО Т. О. — завідувач лабораторії психології дошкільника Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України, д-р психол. наук

САВІНОВА Н. В. — шеф-редактор методичних видань МСФР: Освіта

СКОРИК О. О. — головний редактор журналів «Вихователь-методист дошкільного закладу» та «Методична скарбничка вихователя»

ЕКСПЕРТНА РАДА

ГАЛЯПА М. М. — директор ДНЗ № 256, Київ

МИХАЙЛІЧЕНКО Т. П. — завідувач ДНЗ № 405, Донецьк

РЕЗЕНЧУК Н. В. — вчитель-логопед ДНЗ № 205, Київ

СМОЛЬНИКОВА Г. В. — доцент кафедри методики та психології дошкільної і початкової освіти ІППО Київського університету імені Бориса Грінченка, канд. психол. наук

Київ
«МСФЕР-Україна»
2017

ЩОМІСЯЧНИЙ СПЕЦІАЛІЗОВАНИЙ ЖУРНАЛ

Вихователь-МЕТОДИСТ ДОШКІЛЬНОГО закладу

№ 2
ЛЮТИЙ
2017

Видається за інформаційної підтримки Міністерства освіти і науки України

Ігрові стратегії життя

Ми не завжди це помічаємо, але все наше життя розвивається, як гра у жанрі стратегії: щоразу ускладнюються «ігрові рівні», усе важче й водночас важливіше для нас вигравати, зміцнюючи свою життєву силу і «перезавантажуючи» прагнення. А ключ до успішного проходження такої гри один — правильне оцінювання та розподіл сил і ресурсів. Ця теорія співзвучна із поглядами американського психотерапевта Еріка Берна, автора бестселерів «Ігри, у які грають люди» та «Люди, які грають в ігри».

Аналогія між життям та грою яскраво простежується в перші роки життя людини, коли вона «проходить» низку ігрових рівнів, кожен за своїм сценарієм. Це період, коли є енергія та час, потреба та бажання грати, але бракує умінь, аби далі робити це успішно. І ми вчимося, методом спроб і помилок набуваємо досвіду. Адже від цих досягнень залежить наше успішне просування у грі, яку звемо життям. Тож дуже важливо дорослим навчати дітей грати правильно.

Гра для дітей — це передусім навчання і спосіб набуття досвіду соціалізації, спілкування, взаємодії у новому форматі — за правилами. У цьому аспекті пригадаймо численні рухливі ігри із чіткими правилами. На прикладі них наші автори розтлумачують механізм формування довільної поведінки дошкільників. Навчившись сприймати гру як реальність, вони відтак зможуть із легкістю адаптуватися до тих ролей, які готує їм життя.

«А як же радість та насолода від гри?», — запитаєте ви. Звісно, без них гру складно назвати грою. Утім, розваги під час гри часто переростають у дитячі пустощі. І як у такому разі відрізнити пустощі від непослуху? Рекомендації наших авторів допоможуть вам у цьому. А коли вкотре намагатиметеся «приборкати» дитячі пустощі, згадайте слова мислителя Жан-Жака Руссо: «Вам не вдасться виростити мудреців, якщо будете «вбивати» в дітях пустунів».

Коли йдеться про гру, неможливо не згадати про іграшки. Їх різноманіття нині вражає. Якщо ж ви віддаєте перевагу власноруч створеним, то із цього числа журналу можете почерпнути оригінальні ідеї їх виготовлення.

Щасливим є дитинство, у якому гра — це синонім життя. Тож подаруйте своїм вихованцям щасливе дитинство! Адже саме ви відповідалі за повноцінну дитячу гру. Раз, два, три — гру почали!

До зустрічі на сторінках вашого улюбленого фахового журналу!

З повагою
головний редактор

О. Скорик

Олеся Скорик

говоримо про важливе

- 4 **Тамара ПІРОЖЕНКО**
Двигун прогресу, або
Гра як джерело розвитку
дошкільників

Для дошкільників гра — це і навчання, і праця, і спосіб пізнання навколишнього світу та суспільних взаємин, і ще багато іншого. Максимально розкритися, проявити творчість, самостійність, здатність до самоорганізації й організації рольових взаємин з однолітками дитині дає змогу лише самодіяльна сюжетно-рольова гра. Тож дорослий має навчитися правильно, непомітно для дітей і ненав'язливо регулювати таку гру

- 7 **Тамара ПІРОЖЕНКО**
Відповідальність дорослого
за дитячу гру: стратегічний
орієнтир

Чи часто ви побачите зараз галасливу юрбу дошкільників, які грають у спільну гру, ініціюючи все нові й нові розгалуження сюжету та створюючи для неї широкий ігровий простір? Чому діти перестали грати в колективні рольові ігри, віддаючи перевагу спілкуванню з електронними гаджетами та уникаючи ігрової взаємодії з однолітками? Хто відповідає за цю негативну тенденцію в розвитку ігрової діяльності дошкільників та як їй зарадити?

працюємо з вихователями

- 12 **Інна КОНДРАТЕЦЬ**
Дитячі ігри очима дорослих, або
Навчаємо педагогів бути активними
учасниками дитячої гри

Ігрова діяльність дошкільників щодня протікає по-різному, і кожна наступна гра вже зовсім не схожа на попередню. Тож і труднощі, з якими стикаються педагоги й дошкільники під час організації гри, щоразу змінюються. Аби вчасно виявляти проблеми, пов'язані з ігровою діяльністю, і знаходити способи їх подолання, а також помічати здобутки дітей і педагогів у цьому напрямі, варто організувати обстеження, наприклад, у формі анкетування

- 19 **Гра — дитина — дорослий**
анкета для педагогів

професійно вдосконалюємося

- 22 **Оксана КОРНЄЄВА**
Вихователі, які вміють грати, —
виграють

Ми звикли вважати ігрову діяльність дуже корисною для дошкільників. Та окрім цього, гра — найцінніший практико орієнтований «тренажер» професійного розвитку педагогів-«дошкільників», джерело збагачення засобів педагогічного ремесла. Як навчити вихователів грати з дітьми так, аби водночас і сприяти розвитку дошкільників, і плекати власну педагогічну індивідуальність?

- 28 **Микола ШУТЬ**
Технологічна картка
організатора гри

спілкуємося з батьками

- 30 **Олена МУЗИКА**
Про непусті дитячі пустощі
Дитячі пустощі зазвичай викликають різну реакцію в дорослих. Проте найчастіше — негативну. Помітивши, що їхня дитина пустує, батьки, як правило, сварять її й вимагають поводитися чемно. Однак чи правильно вони діють? Що насправді криється за дитячими пустощами? Яке вони мають значення для розвитку дитини?

спілкуємося з батьками

Дитячі пустощі зазвичай викликають різну реакцію в дорослих. Проте найчастіше — негативну. Помітивши, що їхня дитина пустує, батьки, як правило, сварять її й вимагають поводитися чемно. Однак чи правильно вони діють? Що насправді криється за дитячими пустощами? Яке вони мають значення для розвитку дитини?

Олена МУЗИКА,
доцент кафедри педагогіки
та психології Київського
університету імені Бориса
Грінченка, канд. психол. наук

Про непусті дитячі пустощі

Літи непосидючі, допитливі та невгамовні. Батьки тішаться їхньою наполегливістю в розвитку мовлення, в оволодінні все новими й новими вміннями. Кожен вивчений дитиною віршик чи пісеньку або ж навіть самостійно зав'язаний шнурок на черевичку батьки заохочують увагою й похвалою.

Але є такий вид дитячої активності, що, на перший погляд, не приносить жодних результатів. Здавалося б, це ні на що не спрямована, пуста активність. Звідси її назва — пустощі. Одразу зауважимо, що саме відсутність очевидної цілі **відрізняє пустощі від непослуху, вередування** та інших форм деструктивної поведінки. На відміну від пустощів, непослух — це небажання або відмова підкорятися кому-небудь, слухатися; а вередування — один із проявів неслухняності, що характеризується швидкою зміною бажань, їх недоречністю й невмотивованістю і є своєрідним виявом протидії дорослим.

Недарма дієслово «пустувати» дорослі асоціюють зі словами «гратися», «бавитися», «розважатися», «витворяти», «ходити на голову», «робити збитки». А синонімами до прикметника «пустотливий» є слова «грайливий», «жартівливий», «легковажний», «збитошний». Словом, дитячі пустощі дорослі зазвичай сприймають як щось несерйозне, не варте особливої уваги.

Пустощі варто розглядати як **своєрідну форму активності**, орієнтовану на:

- *пізнання* дитиною себе і власних можливостей;
- *відкриття* нового;
- *вивчення* зворотної реакції на власні дії, особливо ті, що пов'язані з певними заборонами.

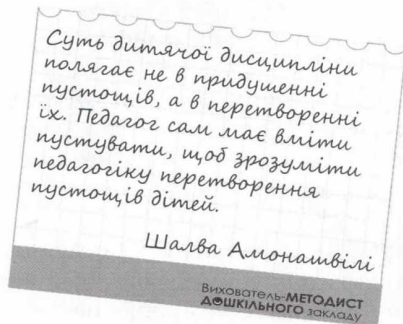

Пустощі є **невід'ємною частиною поведінки** кожної дитини, яка росте й розвивається.

Знаний учений і педагог Шалва Амонашвілі вважає, що неможливо було б вибудовувати справжню педагогіку, якби не існувало дитячих пустощів. Адже вони дають поживу для руху педагогічної думки вперед і для усвідомлення вихователями необхідності творити, проявляти новаторство, педагогічну сміливість.

На його думку, діти-пустуни — життєрадісні, активні, кмітливі, ініціативні, мають хороше почуття гумору, вміють застосовувати свої здібності за несподіваних обставин і викликати в дорослих необхідність переоцінювати ті чи ті ситуації та взаємини. Вони — діяльні мрійники, що прагнуть до саморозвитку, самостійного пізнання й перетворення дійсності.

Дитячі пустощі спрямовані на вихід за межі усталених, знайомих дитині форм поведінки і діяльності. Вони є одним із необхідних **механізмів саморозвитку**. Пустощі — це сигнал дорослим про те, що дитина вичерпала розвивальні ресурси діяльності, якою вона займалася, і готова включитися в нову пізнавальну і творчу діяльність, готова до нового етапу розвитку.

Шалва Амонашвілі

Вихователь-Методист
Дошкільного Закладу

Чому діти пустують

Детально проаналізувавши типову поведінку дітей, ми виокремили три основні види пустощів:

- як прояв пізнавальної активності та творчості;
- як спосіб вивчення власних можливостей і меж дозволеного;
- як спроба зайняти себе будь-чим — пустощі знічев'я.

Творчість — природна потреба дитини, тож вона змушена:

- *або творити* — якщо дорослі організовують процес творчості;
- *або витворяти* — якщо дорослі не переймаються тим, щоб спрямовувати активність дитини в потрібне русло.

Творення нерозривно пов'язане з пізнанням нового, а для дитини все нове. І якщо дошкільник псує речі, намагаючись зрозуміти, як вони влаштовані, то це не його, а наша провина.

Розв'язати проблему псування дитиною речей можна за допомогою різних іграшок-конструкторів і невтомних пояснень дитині, що і як влаштовано. А ще ліпше — залучати дошкільника до спільної творчої праці: малювання, створення аплікацій, ремонту книжок, побутових речей тощо.

Ніщо не приносить дитині такого задоволення, як усвідомлення власного розвитку. Навчившись чогось нового, дошкільник намагається закріпити це вміння. Дуже **важливою для дитини є думка дорослих** про те, наскільки добре вона щось робить.

Навчившись стрибати з дивана на килим і повторивши це декілька разів, дитина відтак пробує стрибати з крісла, комода, з парасюти чи з дерев на вулиці. Замість того, щоб сварити її, батькам саме час установити шведську стінку в квартирі чи імпровізований тренажер із жердин на дачі.

Мало кому з батьків вдається «безболісно» пройти той етап, коли дитина вирішила, що вже навчилася мити посуд. Самими заборонами тут не обійтись. Замість постійних роздумувань, що дити-

Прояв пізнавальної
активності та творчості

Спосіб вивчення власних
можливостей і меж
дозволеного

Спроба зайняти себе будь-чим

ні можна робити, а що — ні, ліпше показати їй такі види діяльності та форми поведінки, які наближені до заборонених, однак дозволені й схвалюються, якщо працювати разом. Відомий педагог і психолог Юлія Гіппенрейтер вважає, що зона справ «разом» є золотим запасом дитини та її потенціалом на найближче майбутнє.

Пустощі знічев'я зазвичай виникають, коли дитині нічого робити. Просто відпочивати, як це роблять дорослі, для дитини — справжня мука. Це для неї так само складно, як дорослим напружено працювати. **Причина пустощів** у цьому випадку проста: дошкільники потребують активності.

Дитячу активність потрібно **спеціально організовувати**. Раніше це було прерогативою дитячої субкультури. Різновікове дитяче середовище мало у своєму розвивальному арсеналі сотні ігор, пісень, танців, казок, оповідок, загадок, скоромовок для задоволення потреби дітей у різних видах активності: фізичній, інтелектуальній, творчій.

Парадокс сучасного світу в тому, що нині ця субкультура, у якій розвиток дитини відбувався автоматично, саморегульовано, зникає. Тому організація дитячої активності здебільшого лягає на плечі батьків. І вони мають пам'ятати, що для повноцінного виховання, окрім взаємодії з дідусями й бабусями, нянями, гувернерами чи вихователями, дитині неабияк потрібні інші діти.

Мультфільми й комп'ютерні ігри ніколи не замінять звичайної гри дитини з іншими дітьми. Співчуття до чужого болю чи прагнення не ображати інших ліпше виховувати власним «ігровим» боєм чи образою, ніж чужими — комп'ютерними й телевізійними.

Пустуючи, дитина **проявляє ініціативу**. Можливість щось переробляти по-своєму, виступати в незвичній ролі викликає в дітей почуття радості. Як зазначає дитячий психолог Ганна Люблінська, у більшості випадків пустощі — це нова, незвична форма спілкування дитини з дорослими або з іншими дітьми. У пустощах дитина найчастіше є ініціатором такого спілкування. Тому, пустуючи, діти зазвичай проявляють позитивне ставлення до людей. І хоча в процесі активних дій дитина може проявити незграбність, навіть зробити боляче іншим, вона сама цього лякається, прагне приголубити й утішити скривдженого.

Як спрямувати пустощі на користь

Приборкувати надмірну дитячу активність і спрямовувати її в корисне русло можна в різні способи. Скажімо, батькам варто **гратися разом з дітьми** в улюблені ігри, зокрема рухливі, — це завжди весело, а до того ж корисно і дорослим, і дітям.

Зрозуміти різницю між добром і злом, чемністю й пустуванням дітям допоможуть персонажі казок та оповідань. У пригоді стануть захопливі твори Всеволода Нестайка, серед яких ненав'язливо повчальною є трилогія «Тореадори з Васюківки». Також дітям сподобаються проникливі історії життя непосиди-пустуна Петрика П'яточкина від Наталії Гузєєвої, чарівні казки Богдана Чалого про

пригоди Барвінка, Зінаїди Грієвої про кудлатих пустунів, вірші Сергія Пантюка зі збірки «Неслухняники», які написані зі щирою любов'ю до дитини. **Задовольняти пізнавальні потреби** найменших непосид батькам допоможуть і розвивальні книжки Марії Кучеренко про допитливе курча та про Мишка-пустуна із серії «Книжки-пампушки».

А для себе батькам варто почитати книжку психолога Вікторії Горбунової «Виховання без нервування, або Як упоратися з розбишаками, упертюхами, ледарями, плаксіями, крикунами та хитрунами».

Отже, дитячі пустощі — це зовсім не вередливість чи непослух. Це активність, яку дитина несвідомо спрямовує на пізнання нового, вивчення власних можливостей і меж дозволеного, зрештою, на діяльність заради діяльності, адже енергія б'є через край. Саме тому батьки й вихователі дошкільного закладу мають спрямувати цю енергію на користь дитини: спонукати її займатися спортом, організувати цікаву гру з іншими дітьми, залучати до посильної допомоги по господарству тощо.

МЕТОДИЧНА СКАРБНИЧКА ВИХОВАТЕЛЯ

Журнал для вихователів дитячого садка

Читайте у 2017 році:

- Рекомендації щодо реалізації освітніх проектів
- Картотека інтегрованих занять та дидактичних матеріалів
- Цікаві ідеї щодо організації різних видів самостійної дитячої діяльності
- Тематичні свята й розваги
- Заняття з англійської мови та багато іншого

0 44 586 56 06 | 0 800 212 012 (callback) | peredplata@mcf.ua | shop.mcf.ua